

*Rotterdam Institute of Private Law
Accepted Paper Series*

***Verwerping van het
wetsvoorstel affectieschade***

M.P.G. Schipper & I. van der Zalm

*Published in
AV&S 2010/3, nr. 16, p. 112-114*

Het wetsvoorstel tot aanpassing van het Burgerlijk Wetboek, het Wetboek van Strafvordering en de Wet schadefonds geweldsmisdrijven in verband met de vergoedbaarheid van schade als gevolg van het overlijden of ernstig en blijvend letsel van naasten is op 6 februari 2003 ingediend,¹ waarna het voorstel op 22 maart 2005 door de Tweede Kamer met algemene stemmen is aangenomen en op 12 september 2006 de eerste plenaire behandeling in de Eerste Kamer plaatsvond.² Deze beraadslaging is destijds geschorst om de resultaten van een door het WODC ingesteld onderzoek af te wachten en vervolgens, na bekendmaking van de onderzoeksresultaten, hervat op 9 juni 2009.³ De onderzoeksresultaten stelden buiten twijfel dat de meerderheid van naasten en nabestaanden behoefte heeft aan vergoeding van zogenaamde affectieschade, het nadeel dat niet in vermogensschade bestaat en dat men lijdt doordat een persoon waarmee men een affectieve relatie heeft, ernstig gewond raakt of overlijdt als gevolg van een gebeurtenis waarvoor een ander aansprakelijk is.⁴ Ook vanuit de praktijk waren zo goed als geen negatieve geluiden te horen. Toch is het wetsvoorstel op 23 maart 2010 na stemming in de Eerste Kamer verworpen met dertig stemmen voor en zesendertig stemmen tegen. In deze signalering zullen wij niet uitwijden over het doel en de totstandkoming van het wetsvoorstel, daar is al veel over geschreven.⁵ Wij zullen ons beperken tot de wijzigingen die het wetsvoorstel met zich mee zou brengen en een korte bespreking van de ontwerp-AMvB en de argumenten die naar voren zijn gebracht tijdens de plenaire behandeling in derde termijn en de hoofdelijke stemming door de Eerste Kamer.

Wijzigingen

Het wetsvoorstel 28 781 zou wijzigingen met zich meebrengen voor een vijftal artikelen.⁶ Zowel art. 6:107 BW als art. 6:108 BW zou worden aangepast. Er zou een limitatieve opsomming van naasten en nabestaanden worden opgenomen die recht zouden hebben op vergoeding van een, hieronder te bespreken, bij AMvB vastgesteld bedrag voor als gevolg van ernstig en blijvend letsel en overlijden geleden nadeel dat niet in vermogensschade bestaat. Verder bevat het verworpen voorstel aanpassing van art. 6:106 lid 2 BW, welke beslag op het recht op een vergoeding voor nadeel dat niet in vermogensschade bestaat onmogelijk zou maken.⁷

¹ *Kamerstukken II 2002/03*, 28 781, nr. 1. Eerder op deze plaats gesignaleerd door P.I.A. Strijdhorst, 'Het wetsvoorstel affectieschade en het wetsvoorstel Wet deelgeschilprocedure voor letsel- en overlijdensschade', *AV&S 2007-1*, p. 37.

² *Handelingen II*, 2004/05, 62, p. 3984 en *Handelingen I 2006/07*, 38, p. 1798-1803 en 1852-1854.

³ *Handelingen II 2008/09*, 34, p. 1554-1562.

⁴ R.M.E. Huver e.a., *Slachtoffers en aansprakelijkheid. Een onderzoek naar behoeften, verwachtingen en ervaringen van slachtoffers en hun naasten met betrekking tot het civiele aansprakelijkheidsrecht, Deel I, Terreinverkenning*, Den Haag: WODC 2007 en A.J. Akkermans e.a., *Slachtoffers en aansprakelijkheid. Een onderzoek naar behoeften, verwachtingen en ervaringen van slachtoffers en hun naasten met betrekking tot het civiele aansprakelijkheidsrecht, Deel II, Affectieschade*, Den Haag: WODC 2008, zie www.wodc.nl en zoek op 'slachtoffers en aansprakelijkheid'. Zie ook A.J. Akkermans e.a., 'Onderzoek biedt steun voor wetsvoorstel: vergoeding van affectieschade helpt, mits zorgvuldig aangeboden', *AV&S 2009-3*, p. 113-122.

⁵ Zie bijvoorbeeld D.J. van der Kolk & T.R. Wachter, 'Eindelijk schot in het wetsvoorstel affectieschade?', *TVP 2009*, nr. 3, p. 109-114; K.A.P.C. van Wees, 'Het wetsvoorstel affectieschade in de ijskast', *TVP 2006*, nr. 4, p. 124-128; E.M. van Orsouw, 'Wetsvoorstel affectieschade: algemene erkenning of individuele veronachtzaming van het leed van de nabestaande?', *AV&S 2004-3*, p. 108-112 en M. Keijzer-de Korver, 'Het wetsvoorstel affectieschade. Een verkenning', *TVP 2003*, nr. 3, p. 66-72.

⁶ *Kamerstukken I 2004/05*, nr. A.

⁷ Zie hierover S.D. Lindenbergh, 'Artikel 6:106 lid 2 BW: wijziging of afschaffen?', *AV&S 2004-3*, p. 89-90.

Tot slot zouden er ook wijzigingen plaats vinden van zowel art. 51a lid 2 van het Wetboek van Strafvordering en art. 3 lid 1 van de Wet schadefonds geweldsmisdrijven. Het zou zo mogelijk worden dat personen die vallen onder de limitatieve opsomming van naasten en nabestaanden in de artikelen 6:107 en 6:108 BW, zich zouden kunnen voegen in het strafproces terzake van hun vordering tot vergoeding van affectieschade en tevens dat zij een aanspraak op deze vergoeding zouden hebben via het schadefonds geweldsmisdrijven, indien de vergoeding van nadeel dat niet in vermogensschade bestaat niet op andere wijze verhaald zou kunnen worden.

Ontwerp-AMvB

Het besluit tot vaststelling van de bedragen voor het door naasten en nabestaanden geleden nadeel dat niet in vermogensschade bestaat bevat vaste bedragen, onderverdeeld naar de in art. 6:107 en 6:108 BW limitatief opgesomde categorieën naasten en nabestaanden. In geval van ernstig en blijvend letsel zou het bedrag, afhankelijk van de categorie waarin de naaste valt, op € 12.500 of € 15.000 komen. Voor nabestaanden zou dit € 15.000 of € 17.500 zijn.⁸ De keuze voor verschillende bedragen zou aansluiten bij de resultaten van het WODC onderzoek. Uit dit onderzoek is namelijk naar voren gekomen dat enerzijds naasten behoefte hebben aan een bedrag dat aansluit bij de individuele omstandigheden, maar dat anderzijds discussie over de hoogte daarvan de verwerking in de weg zou staan. Snelle afwikkeling van de schade zou goed kunnen bijdragen aan verwerking van de emotionele gevolgen van de schadetoebrengende gebeurtenis. In geval van overlijden liggen de bedragen € 2.500 hoger dan bij ernstig en blijvend letsel en zowel in geval van ernstig blijvend letsel als overlijden liggen de bedragen voor de partners, ouders, kinderen, pleegkinderen en personen die de verzorging en opvoeding van pleegkinderen op zich hebben genomen € 2.500 hoger dan voor de overige categorieën. Met andere factoren dan de aard van de relatie, zoals de leeftijd en de mate van verwijtbaarheid, is geen rekening gehouden.

De ontwerp-AMvB is ter advies voorgelegd aan het Verbond van Verzekeraars en aan Slachtofferhulp Nederland, beide organisaties waren positief over het besluit.⁹ Het Verbond van Verzekeraars was met name te spreken over het gedifferentieerd, maar toch vooral duidelijke, stelsel. Volgens het verbond zou dit stelsel secundaire victimisatie en de claimcultuur verminderen. Daarbij zou, nu er is gebleken dat er duidelijk behoefte bestaat aan vergoeding, het ontbreken van een wettelijke basis daarvoor voor de rechter aanleiding kunnen zijn 'een ruimhartige invulling te geven aan het begrip shockschade', wat tot onvoorspelbare en mogelijk ongewenste uitkomsten zou kunnen leiden. Slachtofferhulp Nederland stelt dat de voorgestelde bedragen passen bij 'de Nederlandse rechtspraktijk voor immateriële schadevergoeding' en dat het gedifferentieerde stelsel rekening zou houden met de wensen van slachtoffers. Meer differentiatie zou niet wenselijk zijn, dit zou afbreuk kunnen doen aan de snelheid van de procedure en niet bijdragen aan de verwerking van naasten en nabestaanden.

⁸ Besluit tot vaststelling van de bedragen voor vergoeding voor het door naasten geleden nadeel dat niet in vermogensschade bestaat, bijlage bij *Kamerstukken I 2009/10*, 28 781, nr. H, art. 1 en 2.

⁹ Nota van Toelichting bij het Besluit tot vaststelling van de bedragen voor vergoeding voor het door naasten geleden nadeel dat niet in vermogensschade bestaat, bijlage bij *Kamerstukken I 2009/10*, 28 781, nr. H, p. 2.

Beraadslaging derde termijn

Nadat de plenaire behandeling door de Eerste kamer geschorst was om de resultaten van het WODC onderzoek af te wachten, werd voortgezet en vervolgens weer geschorst werd tot er een ontwerp-AMvB lag, is de behandeling van het wetsvoorstel in derde termijn voortgezet op 9 maart 2010. Er waren in de Eerste kamer zowel positieve als negatieve reacties te horen.¹⁰ Aan de ene kant is vooropgesteld dat de gedachte achter het wetsvoorstel waardering verdient. Het verlies of het aanzien van het lijden van een naaste kan niet worden weggenomen, maar het geld kan dienen als erkenning van leed en genoegdoening. Wel zouden de bezwaren niet ontkend kunnen worden, het erkennen en vergoeden van affectieschade zou bijdragen aan een claimcultuur. Een ander bezwaar is dat het de Staat zou zijn die met dit wetsvoorstel bepaalt dat naasten en nabestaanden behoefte hebben aan een vergoeding, en deze zou dan ook nog eens de hoogte daarvan bepalen. Daarbij zou de huidige ontwerp-AMvB onvoldoende rekening houden met de persoonlijke omstandigheden, de bedragen zijn niet gedifferentieerd genoeg. Er is wel enige differentiatie aangebracht: eerst zou het gaan om een vast bedrag van € 10.000, maar dit zou onvoldoende zijn. Er wordt bijvoorbeeld niet gekeken naar de hechtheid van de werkelijke band ten tijde van het overlijden. Het kan dan zo zijn dat iemand met een hechte band net buiten de limitatieve opsomming van personen valt, terwijl een naaste of nabestaande met een minder sterke band wel een vergoeding ontvangt; iets wat de verwerking in dat geval juist niet ten goede zou komen.

Er worden nog meer nadelen genoemd. Naasten en nabestaanden zouden namelijk behoefte hebben aan een opoffering van de schadeveroorzaker; iets waar met dit ontwerp niet aan tegemoet gekomen zou worden, daar het bedrag veelal door een verzekeraar (of het Schadefonds Geweldsmisdrijven) zou worden betaald en de schadeveroorzaker hier weinig van zou merken. Verder zouden de vastgestelde bedragen afwijken van de hoogte daarvan in het buitenland en is er twijfel over de manier van aanbieden. Het doen van een aanbeveling op dit punt zou zijn overgelaten aan De Letselschaderaad en de vraag wordt gesteld of deze wel een juiste manier van aanbieden zou kunnen vinden en of dit snel genoeg lukt. Ook zou er onvoldoende duidelijk zijn wat er onder het begrip 'ernstig en blijvend letsel' dient te worden verstaan. Een ander punt dat wordt genoemd, is dat de kern van het wetsvoorstel nu eigenlijk in de ontwerp-AMvB zou zijn te vinden. De Tweede Kamer heeft zich hier niet over kunnen uitlaten, wat als onwenselijk wordt gezien. Om dit te bewerkstelligen zou het wetsvoorstel kunnen worden aangehouden en hiermee de Tweede Kamer de gelegenheid worden gegeven met een novelle te komen. Uiteindelijk wordt – gezien de hierboven besproken punten – besloten het wetsvoorstel niet af te doen als hamerstuk, maar op een later moment daarover te stemmen.

Hoofdelijke stemming

Op 23 maart 2010 heeft de stemming over het wetsvoorstel plaatsgevonden.¹¹ Voorafgaand aan de stemming was er gelegenheid tot het afleggen van een stemverklaring, waar gebruik van is gemaakt.

¹⁰ *Handelingen I*, 2009/10, 21, p. 871-882.

¹¹ Stenogram van de vergadering d.d. 23 maart 2010, p. 1-2.

Daarbij kwam nog eens naar voren dat de eerder genoemde bezwaren niet voldoende zouden zijn weggenomen. Genoemd wordt ook nog eens dat een claimcultuur ongewenst is en het vertalen van erkenning naar een financiële vergoeding zou dat ook zijn. Ook werd er nog eens benadrukt waarom het wetsvoorstel wel door de stemming heen zou moeten komen. Waarom zou de Kamer tegen stemmen, wanneer 'de spelers uit het veld' juist al jaren op dergelijke regelgeving wachten? Uiteindelijk heeft dit niet mogen baten, het voorstel is verworpen: dertig stemmen voor en zesendertig stemmen tegen.

Tot slot

Ondanks een positieve uitkomst van het WODC-onderzoek en een breed draagvlak in de praktijk, is het wetsvoorstel verworpen. In de praktijk lijkt men het met de verwerping van dit wetsvoorstel, een wetsvoorstel waar al lang naar uit werd gekeken, ook niet eens te zijn. Er zijn geluiden te horen over het aannemen van een bedrijfsregeling door verzekeraars en het maken van bepaalde branche afspraken.